

Helsinkiški *bilten*

HELŠINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI
Rige od Fere 20, Beograd;
tel. 011/3032-408; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
http://www.helsinki.org.rs

BR.85 // DECEMBAR 2011.

ODLAGANJE KANDIDATURE: TEST ZA DEMOKRATSKU STRANKU

Na samitu Evropske unije 9. decembra Srbiji nije dodeljen status kandidata. Srbija nije dobila kandidaturu jer nije pokazala volju da sprovedi ono što se u Briselu, u okviru dijaloga Beograd-Priština dogovaralo: ukidanje barikada, neometano funkcionisanje KFOR i EULEX na celoj teritoriji Kosova, kao i prihvatanje učesća Kosova u regionalnim forumima. U suštini, glavni zahtev EU je zatvaranje pitanja granica na Balkanu. Osim toga, pucanje na vojnike KFOR bilo je takodje jedna od prelomnih tačaka protiv kandidature.

Aktuelna vlast, koja je pre gotovo četiri godine dobila izbore na evropskoj opciji, (koalicija Za evropsku Srbiju) nije uspela da se izvuče iz vlastite zamke politikom „I EU i Kosovo“. Nakon poraza nacionalne politike došlo je do opšte dezorijentacije, konfuzije i nedostatka smisla za društvenu koheziju čime se niko ozbiljno ne bavi. Svojom kolebljivošću i neodlučnošću da definiše novu politiku aktuelna vlada je propustila šansu da se nametne društvu kao opcija koja ima viziju budućnosti. Zato i nije sposobna da ispuni svoja obećanja i da dobijanjem kandidature za članstvo u Evropskoj uniji, Srbiju najzad veže za evropsku opciju i konačno je učini neupitnom.

Od proleća, kada je počela radikalizacija prilika na Kosovu, Beograd je po prvi put izašao sa zvaničnim zahtevom o podeli Kosova. Ni poseta Angele Merkel Beogradu, ni njene jasne poruke o uslovima za kandidaturu, nisu promenile ponašanje Beograda. Iluzija Beograda da će ipak iznuditi podelu Kosova naišla je na čvrstu rešenost EU da više nema prekranjanja granica u regionu.

Zakasneli pokušaj da se udovolji zahtevima EU – poziv Borisa Tadića Srbima sa severa Kosova da se povuku sa barikada (29. novembar) i dvodnevni dijalog Borislava Stefanovića sa Editom Tahiri u Brselu (30. novembar i 1. decembar) – završio se neuspehom. Barikade nisu uklonjene, a napredak u dijalogu sa Prištinom (o integrisanom upravljanju graničnim prelazima) nije pratilo odgovarajuće sprovođenje. Taj pokušaj vlade nije bio dovoljan da otkloni nemačku rezervu prema spremnosti Srbije da u dogledno vreme normalizuje odnose sa Kosovom

Uporno održavanje iluzije o podeli Kosova u velikoj meri je bazirano i na proceni o slabosti EU i skorom mogućem raspadu tog saveza. Uloga Rusije, odnosno njena podrška i insistiranje na pravu Srba na severu Kosova na otcepljenje dodatno je pothranjivalo tu iluziju. Rusija je čak

organizovala i potpisivanje peticije Srba sa Kosova o traženju državljanstva Rusije. Ta inicijativa je trebalo da pokaže da Boris Tadić nema podršku kosovskih Srba, kao i njegovu slabost da rešava pitanje Kosova.

Srbija je platila veliku cenu za biriselski debakl, posebno vladajuća koalicija, koja je izneverila poverenja i očekivanja velikog broja građana. Reakcije koje su usledile nakon odbijanja bile su pre svega emotivne i u prvi mah su izražavale antievropske sentimente¹. Pogotovo, što se smatra da je Srbija nezasluženo ostala bez kandidature dok su svi drigi u okruženju dobili priznanje i za manje napore.

Demokratska stranka je najodgovornija za situaciju u zemlji, jer je pokazala nedostatak liderstva i hrabrosti da se suoči i racionalno prihvati nacionalne poraze i okrene se budućnosti. Kao stožerna stranka važno je kako će se ta stranka postaviti u novoj situaciji.

Evropski savet je Srbiji poslao poruku da nema poverenja u iskrenost i ozbiljnost njenog evropskog opredeljenja i da ne veruje obećanjima koja se ne ispunjavaju. Ova odluka predstavlja udarac i inače krhkoj proevropskoj orijentaciji Srbije, kao i političkoj i društvenoj opciji koju predstavljaju. Polazeći od veoma konfuzne situacije u pogledu elementarnih pretpostavki za dobijanje kandidature (zatvaranje pitanja granica, normalizacija odnosa sa susedima) Srbija ulazi u političku neizvesnost. To otvara prostor radikalnim strujama da dodatno komplikuju situaciju na severu Kosova.

---

1 Zabeležen je drastičan pad podrške članstvu u EU građana Srbije: prema ispitivanju javnog mnjenja koga je obavila Nova srpska politička misao, evropske integracije Srbije u novembru je podržavalo tek 47 odsto građana.

KASNO REAGOVANJE

Vlada je nagoveštavala da možda kandidature i neće biti, ali je isticala da Srbija ostaje posvećena evropskim integracijama. Ipak pred sam samit Evropskog saveta Vlada je intenzivirala svoje aktivnosti za podršku kandidaturi. O ambivaletnosti vlade i predsednika najbolje govori nastup predsednika Republike Borisa Tadića na televiziji Prva, 13. novembra koji je podstakao očekivanja da će vlada uspeti da napravi zaokret i da će, kad je reč o Kosovu napraviti značajan iskorak. Tadić je tada podsetio da je Kosovo prevashodno evropsko pitanje, da su Rusija, Južna Afrika, ili Kina daleko, što znači da se i kosovsko pitanje mora rešavati zajedno sa Evropskom unijom. Eksplicitno je rekao: "Ako neko misli da Rusija, Kina ili Brazil tretiraju Kosovo kao svoj gorući problem, on je veoma naivan. U narednih deset godina Kosovo će biti gorući problem EU i SAD, oni su zbog toga vodili rat"²

Međutim, nakon tog nastupa Tadić je naglo retirirao sve do njegovog prvog javnog poziva Srbima sa severa Kosova da se povuku sa barikada (29. novembra).³ Kad su trupe KFOR pokušale da uklone barikade kod Jarinja, došlo je do sukoba sa lokalnim "braniteljima" barikada, da bi dan kasnije (28. novembra) u Jagnjenici u sukobu sa Srbima više vojnika KFOR bilo povređeno bojevom municijom. Čak i prema pisanju nekih beogradskih medija, "lakim oružjem" na pripadnike KFOR pucao je Zvonko Veselinović⁴, kontroverzni mitrovački biznismen, čije se ime često

---

2 Politika, 14. novembar 2011.

3 Tomislav Nikolić odbio je da podrži poziv Borisa Tadića u uklanjanju barikada, tvrdeći da o tome mogu da odlučuju samo Srbi sa severa Kosova, jer „oni tamo žive i jedini znaju kako im je.

4 Ekpa emisije Insajder došla je do spiska imena 70 Srba koji se vode kao radnici Pošte i telekomunikacija Kosova. Ovo preduzeće nastalo je od nekadašnjeg srpskog PTT i sad funkcioniše kao akcionarsko društvo u kom većinu akcija drži Vlada Kosova. Na spisku su i imena Zvonka Veselinovića, njegove supruge Ljiljane Božović i Zvonkovog brata Žarka Veselinovića. Njih troje su, kako je za B92 potvrđeno u Pošti

spominjalo tokom četvoromesečnog istraživanja Srba sa severa Kosova na barikadama.⁵

Ranjeni vojnici su većinom bili pripadnici nemačkih i austrijskih trupa KFOR, što je zaoštrilo stavove njihovih vlada u vezi za kandidaturom. Nemačka i Austrija su zauzele tvrd stav u pogledu kandidature nakon ranjavanja njihovih vojnika. Pridružila im se i Velika Britanija. Angela Merkel je u svom govoru u Bundestagu 2. decembra rekla da "za sada nisu obezbeđene pretpostavke za dodelu statusa kandidata za ulazak u Evropsku uniju Srbiji".⁶ Istom prilikom Merkelova je podvukla da "put Srbije u EU vodi samo preko normalizacije odnosa sa Kosovom, dodajući da su "EU i nemačka vlada blagovremeno formulisali svoja očekivanja (prema Srbiji) u formi konkretnih koraka".⁷

Neslaganje unutar Evropske unije dovelo je do toga da se sastanak ministara spoljnih poslova zemalja članica, 5. decembra završi bez jasnog stava. Konačna odluka prepuštena je šefovima država i vlada. Austrija je tada u opticaj pustila i mogućnost "uslovne kandidature".

Neuverljivo uklanjanje barikada (u Jagnjenici i kod Jarinja), koje su dan uoči 9. decembra pripadnici opozicije ponovo obnovili, nije bilo dovoljno da bi se stekla kandidatura koja je odložena za mart 2012, pod uslovom da se u međuvremenu ostvari napredak u dijalogu sa Prištinom, počne primena dogovorenog, omogući sloboda kretanja i EULEX preuzme funkcije na celoj teritoriji Kosova.

Kosova, do pre nekoliko meseci, od kosovske vlade primali mesečnu zaradu kao tehničari PTK.

5 Novi magazin, 1. decembar 2011.

6 Danas, 3-4 decembar 2011.

7 Isto.

DEMOKRATSKA STRANKA – PRAVI GUBITNIK

Demokratska stranka i predsednik Tadić su najveći gubitnici nakon odluke Evropskog saveta da se odloži kandidaturu Srbiji. Ponovo je učinjena pogrešna procena da će Srbija zadovoljiti sve kriterije činjenicom da je hapšenjem Ratka Mladića uspešno završila saradnju sa Haškim tribunalom. Insistiranjem na politici „i Kosovo i Evropa“, kao i kontinuirana diplomatska aktivnost da se spreči dalje priznavanje Kosova postavilo je kosovsko pitanje u središte političkog života. Približavanje izbora dodatno komplikuje situaciju.

Da bi se opravdali pred javnošću predsednik Tadić (a i drugi predstavnici Vlade) je saopštio javnosti da je reč o dodatnim uslovima (priznavanje Kosova) što Srbija nikada neće prihvatiti.

„Nisam razočaran“ – bila je prva rečenica kojom se predsednik Srbije Boris Tadić obratio novinarima neposredno nakon odluke Brisela. Rekao je da Srbija ne može i ne sme da odustane od evropske budućnosti jer „ta politika nema valjanu alternativu“.⁸ On je, međutim, rekao da „politika i EU i Kosovo nije doživela poraz“. U tom kontekstu on je izjavio da mu je stigao zahtev da Srbija odustane od Rezolucije 1244, što, kako je naglasio, „nije i ne može prihvatiti“.⁹ Ne bez gorčine on je istom prilikom rekao da je odluka „da ne dobijemo status kandidata vetar u leđa onim strankama koje ne žele Srbiju u EU, a žele povratak u devedesete“.¹⁰

Postoje indicije da se unutar Demokratske stranke postavljaju određena pitanja za odgovornost nedobijanja statusa kandidata. Analitičar Vladimir Goati smatra da poslednja dešavanja na Glavnom odboru DS koja su procurela u javnost mogu biti ozbiljan znak podele u rukovodećem

---

8 Politika, 10. decembar 2011.

9 Politika, 10. decembar 2011.

10 Isto

jezgru DS¹¹. Zamenik predsednika DS Dragan Đilas je na sednici Glavnog odbora DS naveo da odgovornost za to što Srbija nije dobila kandidaturu snose šef diplomatije Vuk Jeremić i ministar za Kosovo I Metohiju Goran Bogdanović.¹² Potpredsednik vlade zadužen za evropske integracije Božidar Đelić je samoinicijativno podneo ostavku zbog nedobijanje statusa kandidata, što je prva takva ostavka u poslednjoj deceniji.

Rasim Ljajić, jedan od koalicionih partnera u Vladi, dao je malo prostora mogućnosti da Srbija dobije status kandidata u martu: "To što nismo dobili kandidaturu ne znači da treba da odustanemo od reformi i od usvajanja evropskih zakona. Ali, treba da prestanemo da idealizujemo EU i da je predstavljamo kao lek za sve naše rane i probleme. Ona nije jedini smisao života, delovanja i funkcionisanja. Odnos prema EU moramo da svedemo na potpuno realne okvire. Jasno treba da kažemo: činićemo sve da uđemo u EU, ali crvene linije nacionalne politike nećemo pregaziti."¹³

Većina političara je iznosila da Srbija neće pristati na zahtev EU da prizna Kosovo. Na to su odmah reagovali Jelko Kacin, specijalni izvestilac za Balkan, i Vensani Dežer, šef delegacije EU u Beogradu. Jelko Kacin je izneo da "Evropski parlament ne raspolaže ni sa kakvom informacijom da je Evropska komisija od Srbije tražila priznanje Kosova. Ni jedna druga zemlja, članica EU, ne može jednostrano nešto tako tražiti od Srbije"¹⁴ Vensan Dežer takođe je negirao da je priznanje Kosova uslov za pristupanje Srbije EU i istakao da ne "ne postoji niti je u bilo kom trenutku to bio direktan ili indirektan zahtev. Mi imamo jasnu politiku, a to je da se dalje razvija dijalog između Srbije i Kosova"¹⁵

11 www.B92.net 13. decembar 2011.

12 Isto.

13 www.B92.net 14. decembar 2011.

14 Isto.

15 Isto.

Ivica Dačić, ministar policije, je izjavio: "Možda je tačno da formalno ne traže da priznamo Kosovo, ali ako prihvatimo ono što traže, onda to nije daleko od toga"¹⁶

Ovakve izjave, posebno predstavnika Vlade, izrečene su za unutrašnjopolitičke potrebe u predizbornoj kampanji koja je već počela mada izbori još nisu raspisani. Za očekivanje je da će se patriotska retorika u kampanji još radikalizovati i da će insistiranje i na EU i na Kosovu dodatno uneti konfuziju u izbornu telo.

PROPUŠTENA PRILIKA

Početak novembra na inicijativu nekoliko partija i nevladinih organizacija (uključujući i Helsinški odbor) i aktivista civilnog sektora osnovan je proevropski pokret *Preokret*. Politički kišobran pokreta kome je do sada pristupilo više hiljada građana, poznatih ličnosti iz sveta umetnosti, kulture i medija su Liberalno demokratska partija (LDP), Socijaldemokratska unija (SDU) i Srpski pokret obnove (SPO).

Ova inicijativa je autentično potekla iz dela država koje po prvi put traži promenu politike, sa upozorenjem na pogubne posledice njenog kalkulantskog i neodlučnog ponašanja vlasti. U proglasu „Srbija u Evropu, Evropa u Srbiju“ stoji i sledeće: „Za konfuziju u kojoj smo se našli najodgovornija je vlast, koja je svojim kalkulisanjem i oklevanjem vrlo ozbiljno ugrozila evropsku orijentaciju društva i vitalne interese koji od nje zavise. Zato neka niko više ne očekuje da bez reči statiramo u obračunu koji se vodi protiv evropske Srbije... Oni koji vode Srbiju moraju da preuzmu odgovornost za njenu evropsku budućnost“¹⁷.

Lideri tri političke partije, Čedomir Jovanović, Žarko Korać i Vuk Drašković traže zaokret u

16 Isto

17 Proglas pokreta Preokret

kosovskoj politici i prihvatanje nove realnosti na Kosovu (kako stoji i u proglasu, „nepriznavanje kosovske istine i kosovske stvarnosti, ne menja se ni ta istina ni ta stvarnost“).

Odmah nakon promovisanja pokreta Preokret, trojica političkih lidera su u ime potpisnika zatražili od predsednika Republike Borisa Tadića, da postupa u skladu sa inicijativom koja je došla iz baze društva i da, shodno tome, pozove Srbe sa severa Kosova da se povuku sa barikada. Istog dana, 6. novembra predsednik Tadić je taj apel odbio. Kad se, pod drugim izgovorom (iz bezbednosnih razloga) 29. novembra na to odlučio, bilo je već prekasno.

Medijski ova inicijativa je veoma marginalizovana, a kritike i s leva i desna (Pečat, Nova srpska politička misao, Peščanik, e-novine) u suštini se svode na bojkotovanje ove inicijative.

KRAJ POLITIKE „I EVROPA I KOSOVO“

Nakon briselskog debakla reagovanje domaće javnosti gotovo se jednodušno saželo u oceni da je to i kraj politike „i Evropa i Kosovo“. Iako sa različitom motivacijom, u toj se oceni slažu reprezentanti dva suprotna pola javne scene Srbije.

Brojni komentatori iznosili su iste zaključke. Tako Ognjen Pibićević, nekadašnji ambasador u Nemačkoji, smatra da je odlaganjem kandidature Srbije stvorena nova politička situacija i da se „politika i Evropa i Kosovo ne može održati“. Naglasio je da zadatak političara da otvoreno kažu „koji je to izbor“, pogotovo što se za evropski put Srbije opredeljuje 60-70 političkih stranaka u Srbiji, odnosno oko 60 posto biračkog tela. Slobodan Antonić, profesor na Filozofskom fakultetu, smatra da je ta „dvostrukost“ neodrživa i, zalaže se da se ta „dilema“, odnosno „izbor“ iznese otvoreno pred birače na izborima, jer bi to, kako je rekao „bilo najpoštenije“. Dragomir Janković

iz Evropskog ekonomskog instituta smatra da bi opstanak vlasti na sloganu „i Evropa i Kosovo“ doveo do „gubljenja i Kosova i Unije“. Đorđe Vukadinović, glavni i odgovorni urednik Nove srpske političke misli, smatra da nedobijanje statusa kandidata pokazuje da je politika „Evropa nema alternativu“ dospela u ćorsokak. Smatra da je neodrživ stav „i Evropa i Kosovo“, ali prilikom izbora treba imati na imu da to nije izbor „između istog reda stvari“: na jednoj strani je Ustav, teritorijalni integritet zemlje (Kosovo), a na drugoj jedna „klimava asocijacija“ (EU).¹⁸

Glavni urednik *Politike*, Dragan Bujošević je takodje u svom uvodniku izneo mišljenje da predsednik, kada je reč o Kosovu, „jednostavno ne može da ponavlja i Kosovo i Evropa, jer to više niko neće razumeti“.¹⁹

OBRAČUN SA EVROPOM

Reakcije na odlaganje odluke EU o statusu kandidature Srbije bile su emotivne. Oglasili su se skoro gotovo svi i pro i anti evropski orijentirani akademici i uticajni intelektualni krugovi, posebno oni okupljeni oko Pečata i Nove srpske političke misli.

Tradicionalno, evroskeptici u Srbiji optužuju Evropsku uniju za ucenjivanje, stalno ispostavljanje „novih uslova“, ponižavanje, „držanje“ strane Albanaca na Kosovu i izrazitu aroganciju i bahatost. Đorđe Vukadinović smatra da je „jedan od stvarnih razloga što je ponašanje briselske i administracije nekih najmoćnijih članica EU prema Srbiji dugo bilo vrlo bahato i ucenjivačko“.

Akademik i ideolog bosanskog rata Miodrag Ekmečić je upozorio da „u ovakvu Evropu ne treba žuriti“. On ističe da je putovanje u Evropu kao putovanje na Mesec – kad tamo dođete jedva

¹⁸ Emisija „Između dve vatre“, Televizija B92, 9. decembar 2011.

¹⁹ *Politika*, 10. decembar 2011.

čekate da se vratite kući. A za Evropom, kako ističe, leleću u Srbiji jedino naši vrli političari, verujući da će im Evropa ponovo podići ono što su oni kod kuće razrušili“.²⁰

Ekonomska kriza i kriza euro-zone su takođe važan argument analitičara i političara protiv ulaska u Evropu. Iz obilja tekstova koji su na tu temu objavljeni u medijima stajala je poruka da Srbija ne treba da žali ako ne dobije status kandidata. Često je korišćen i argument da Evropi zbog vlastitih problema (više) nije stalo do daljeg širenja. Taj zamor su, kako tvrde ovdašnji analitičari, izazvale teškoće zbog integracije istočnoevropskih siromašnijih društava, integracije siromašnih imigranata u bogata društva, spasavanja velikih dužnika među državama članicama EU, spasavanje njihovih poverilaca, kao i spasavanje eura.²¹ Vojni analitičar Miroslav Lazanski tvrdi da je „Evropa danas u dilemi kojim putem dalje: ustavna kriza EU, budžetska kriza, kriza eura, dugogodišnja kriza oko Turske, najnovija Grčka i italijanska kriza, sklerotične nacionalne ekonomije, rekordna nezaposlenost...“ Posebno ukazuje na činjenicu da „nemačko-francuski motor sve teže vuče sve težu karoseriju. Dok se te dve zemlje upinju da spasu što se spasti može, u te dve zemlje sve je veća kriza institucija.“²²

Ministar spoljnih poslova Vuk Jeremić je izjavio da zbog krize koja potresa EU, pitanje proširenja se ne nalazi pri vrhu prioriteta EU. On takođe ističe da se neće ništa strašno i dramatično desiti ako Srbija 9. decembra ne dobije status kandidata: „...smatram da je dramatisacija 9. decembra veštački stvorena u domaćoj javnosti“.²³

Na antievropskoj poziciji tokom poslednja četiri meseca pozicionirala se i Srpska pravoslavna crkva. Patrijarh Irinej je u Kosovskoj Mitrovici

20 Večernje novosti, 4. decembar 2011.

21 Politika, 1. novembar 2011.

22 Politika, 12 novembar 2011.

23 Blic, 18. novembar 2011.

izjavio da bi se Kosovo „moralo braniti i krvlju“, a nakon sporazuma Stefanović – Tahiri (o integrisanoj kontroli prelaza Brnjak i Jarinje) oglašio se i sinod SPC. Sinod je zatražio od predsednika Srbije i Vlade „da ne napuste narod Stare Srbije“²⁴ radi himere koja se zove status zemlje kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Jer, za odgovornu državnu vlast i političku elitu Srbije, Srbija i srpski narod kao celina nemaju alternativu, a sve drugo, pa i ideologizovana i mitologizovana Evropska unija, ima alternativu“.²⁵ I crkveni velikodostojnici podsećaju da je taj savez (EU) već pogođen najdubljom krizom i ugrožen pretnjom raspada, pa mu utoliko pre kao cenu za ulazak ne treba platiti odricanjem od Kosova i Metohije. To je svakako suština ove poruke, bez obzira na to što se u jednom pasusu (ipak od Srba na severu Kosova traži da „uvažavaju legalne i demokratski izabrane centralne vlasti u Beogradu“.²⁶

OTPOR POLITIČKIH STRANAKA

Reagovanja političkih stranaka bila su u skladu sa njihovim prepoznatljivim stavovima. Među opozicionim partijama (sa izuzetkom LDP) sve češće se može čuti sumnja i u iskrenost evropskih namera kad je reč o članstvu Srbije.

Politički stožer antievropskog bloka u Srbiji predstavlja Demokratska stranka Srbije (DSS) Vojislava Koštunice. U tom pogledu ona je najdoslednija u protivljenju formulaciji da „Evropa nema alternativu“ i najprivreženija Rusiji kao strateškom partneru. DSS je svojevremeno zahtevala da se na Kosovu otkaže gostoprimstvo EU-LEX i da se pitanje Kosova vrati u Savet bezbednosti UN. Koštunica smatra da Srbija nedobijanjem statusa kandidata „ništa nije izgubila“²⁷, zahteva „veliku javnu raspravu“ o tome da li je

24 Arhaični naziv za Kosovo i Metohiju

25 Vreme, 8. decembar 2011.

26 Isto

27 Politika, 10 decembar 2011.

„članstvo u EU u našem državnom interesu“. Smatra da bi od „članstva u EU mogli imati više ekonomske štete nego koristi“, a „ulaznicu bismo morali da platimo odricanjem od Kosova i Metohije“.²⁸

Koštica je predložio da se Srbija opredeli za „status vojno, politički i ekonomski neutralne zemlje“, kao izlaz iz sadašnje krize. Predlaže da se zamrzne kosovski konflikt. Smatra da je „naš spas jedino u poštovanju prava i nepriznavanju nezavisnosti Kosova, ko god da ga otme. Cela stvar je u tome da mi kažemo i dokažemo da je to naše. Onda imamo nešto što ima elemente zamrznutog ili nerešenog konflikta i ostavimo budućnosti, nekim drugim naraštajima, da se tim pitanjem bave“.²⁹

Lider LDP Čedomir Jovanović takodjer smatra da je ovo „veliki poraz vlasti“. Po njemu, vlast „mora da preuzme odgovornost što je Srbiju dovela u slepu ulicu i da odmah promeni politiku. Dodao je da za bezizlaz isu odgovorni građani, niti Slobodan Milošević, niti su Nemačka i Evropa, već vladajuća koalicija, odnosno ljudi koji su formulisali politiku koja je bila osuđena na propast“.³⁰ Vuk Drašković situaciji vidi pozitivnije i tvrdi da je Srbija u Briselu dobila „žuti karton“ zbog „crvenh linija neostavarive i gubitničke politike na Kosovu“, te da je Srbija položila sve ispite, da je „pala“ samo iz vladanja i da će na popravni ispit već u martu.³¹

Tomislav Nikolić je rekao da mu je žao što Srbija nije dobila kandidaturu, ali je za to optužio „nesposobnu vlast“ i zatražio ostavku premijera, raspuštanje skupštine i raspisivanje izbora.³² U jednom trenutku Nikolić je posumnjao da „nas možda Evropa i neće“.³³

28 Večernje novosti, 24. novembar 2011.

29 Politika, 6. decembar 2011.

30 Isto.

31 Vesti TVB92, 10. decembar.

32 Emisija „Između dve vatre“, TV B92, 9. decembar 2011.

33 Isto

Blisko Koštunici razmišlja i bivši Miloševićev ministar spoljnih poslova Vladislav Jovanović. Kako se, po njemu, proglašenje nezavisnosti Kosova nije moglo sprečiti, moglo se i moralo zadržati „naše međunarodno pravo na Kosovo i na taj način zadržalo pravo revandikacije na njega, nekad u budućnosti koja nije daleko“.³⁴

Srpska radikalna stranka (SRS) je osim protivljenja kandidaturi glasno i bez zadržke podržavala „balvan revoluciju“ Srba sa severa Kosova. Na poziv predsednika Tadića da se uklone barikade Todorović je kosovskim Srbima poručio da izdrže jer „mogu da se uzdaju samo u sebe, Boga i Rusiju“.³⁵

Predsednik Nove Srbije Velimir Ilić koji načelno nije protiv ulaska u EU, ali smatra da ona ne želi da primi Srbiju: „Svaka čast EU, i ja sam za ulazak u EU, ali vidite da je ona u velikoj krizi. Da se ne proširuje i traži neke razloge da nas ne primi ovakve kakvi smo, jer mora da nas izdržava“.³⁶

SRBI SA SEVERA KOSOVA

Politički lideri Srba četiri opštine na severu Kosova dočekali su odluku Evropskog saveta o odgađanju kandidature na barikadama.

Raskorak između političkih predstavnika Srba i vlasti u Beogradu, uključujući i predsednika Republike, počeo se primećivati još u oktobru. Ministar za Kosovo i Metohiju Goran Bogdanović optužio ih je da jedno govore na sastanku sa predsednikom (Republike), a drugo pred novinarima. Početni entuzijizam Beograda (uz veliku medijsku podršku) za blokiranje puteva i graničnih prelaza na Kosovu splasnulo je već posle preporuke Evropske komisije da Srbija dobije status kandidata (12. oktobra). Bilo je vidljivo da

34 Isto

35 Isto

36

su odnosi između lidera sa Kosova i pregovarača u dijalogu sa Prištinom Borislava Stefanovića ozbiljno poremećeni.

Svoje nepoverenje prema Beogradu iskazivali su i peticijom kojom su tražili državljanstvo Rusije. Peticiju (sa više od 20.000 imena) predali su ambasadoru Rusije u Beogradu Aleksandru Konuzinu³⁷ sa zahtevom za dobijanje ruskog državljanstva. Od ruskih zvaničnika taj zahtev podržao je samo Dmitrij Rogozin, koji im je ponudio i preseljenje u Rusiju iz, kako je rekao, „kosovsko-albanskog zatvora“, jer „imamo toliko napuštenih sela, gradova, toliko teritorije koju treba osvojiti. Pa zar ne možemo sebi dozvoliti da prihvatimo 20.000 ljudi, da im damo državljanstvo i uključimo ne u program imigracije, već upravo repatrijacije...“³⁸ To je potrajalo sve dok predsednik Rusije Dmitrij Medvedev nije lično poručio da prema ruskom zakonu o državljanstvu Srbi sa Kosova ga ne mogu dobiti, ali da mogu da računaju na podršku i humanitarnu pomoć.³⁹

Jedna od ideja koja je kratko bila u opticaju bilo je i proglašenje nezavisnosti teritorije sa četiri srpske opštine. Zagovornik „autonomne oblasti“, načelnik kosovskomitrovačkog okruga Radenko

Nedeljković rekao je da će „doći do toga“ „ukoliko se nastave pritisci i teror kakav se već tri meseca vrši nad Srbima“.⁴⁰

Za svoje radikalne stavove dobili su tada i podršku ministra unutrašnjih poslova Ivica Dačić koji je izjavio da apsolutno podržava stav Srba u pokrajini da ne žele da žive u nezavisnom Kosovu: „Ko to pravo može njima da ospori? Zašto su to pravo priznali Albancima koji nisu hteli da žive u Republici Srbiji?“⁴¹

Instrumentalizacija Srba na Kosovu podseća na onu u Hrvatskoj i BiH i iza nje je stajala cela srpska elita, sem LDP i nekoliko manjih partija i dela civilnog sektora. Takođe, treba imati u vidu i Rusiju koja se formalno ne protivi učlanjenju Srbije u EU (njena „crvena linija“ je NATO), ali joj je strateški važno da ostane prisutna u regionu.

Održavanje barikada, njihovo stalno obnavljanje, angažovanje mehanizacije i drugih neophodnih sredstava, što sve traje već više od četiri meseca iziskuje značajna materijalna sredstva, za koja je teško verovati da su ih obezbedili isključivo „lokalni biznismeni“.

37 Ovu inicijativu je pokrenula ruska ambasada sa ciljem da pokaže da Boris Tadić ne uživa poverenje Srba sa Kosova.

38 Politika, 17.novembar 2011.

39 Rusija je poslala humanitarnu pomoć koja se sastojala od šatora i opreme za kampovanje

40 Politika, 21. novembar 2011.

41 Isto

ZAKLUČAK

Odlaganje statusa kandidata je veliki debakl Demokratske stranke i predsednika Tadića bez obzira na sve pritiske pod kojima su verovatno bili. Kao stožerna stranka Demokratska stranka je pokazala da nema liderstvo i da nije spremna da napravi zaokret i definiše novu politiku neopodnohnu za devastirano društvo i ekonomiju Srbije.

Politička i intelektualna elita je odlaganje statusa komentarisala koristeći se poznatom argumentacijom bez želje da se okrene rešenjima za budućnost. Bez dijagnoze stanja u Srbiji nije moguće definisati budućnost Srbije.

Umesto prihvatanja realnosti politička elita je upala u zamku samosažaljenja i insularnosti. Sve dok se elita uživljava u ulogu žrtve i polaže pravo na "istinu" Srbija se neće izvući iz ove situacije niti će konstruktivno doprineti budućnosti Srbije i regiona.

Bez priznanja poraza nacionalne politike i definisanja nove Srbije će i dalje tonuti u opštoj dezorijentaciji, konfuziji i nedostatku smisla za društvenu koheziju.. –

Evropska i kosovska politika su u pat poziciji. Kandidatura zavisi od dijaloga s Prištinom, a nastavak pregovora od pronalaženja rešenja za učešće Kosova u međunarodnim forumima. Pred Vladom je veliki izazov da smiri Srbe na severu Kosova i da sprovede dogovore iz Brisela do marta 2012. godine kada će Evropski savet ponovo razmatrati pitanje statusa Srbije. Za Demokratsku stranku zaokret u politici otvara i bolje izgleda na narednim izborima.

Većina političara (i onih u Vladi) već sada najavljuje da kandidaturu možda nećemo dobiti ni u februaru, što znači da ne postoji spremnost za zaokretom, kao i da će predstojećom izbornom kampanjom ponovo dominirati kosovsko pitanje.

Paralelno sa naporima da dobije kandidaturu, Srbija treba da se okrene regionu na konstruktivniji način i da svoju budućnost definiše kroz zajedničke regionalne projekte, počev od zajedničkog tržišta. U tom smislu promene u Hrvatskoj su posebno značajne, jer se otvara prostor za mnogo intenzivniju saradnju, uz prevazilaženje otvorenih pitanja iz prošlosti (nestali, kulturno blago, imovina).

Promenom politike Srbija bi stekla poverenje regiona i mogla bi imati ključnu ulogu u njenoj stabilizaciji i posebno konsolidaciji kosovske i bosanske države.